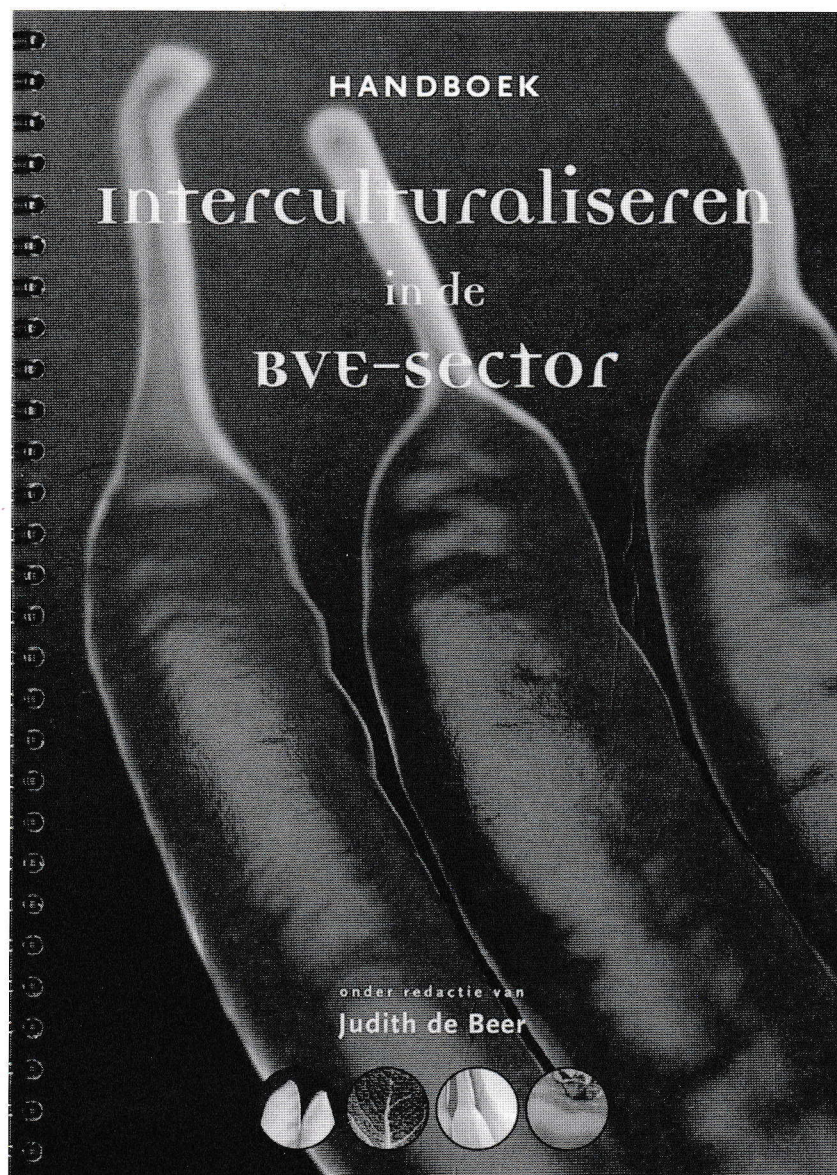

Menu helpt bij interculturaliseren van uw

Interculturaliseren

De Nederlandse samenleving is multicultureel en zal dat blijven.

Onderwijs dat met beide benen in de samenleving wil staan, moet aan dat multiculturele karakter recht doen. Judith de Beer, programmacoördinator Interculturaliseren in de BVE-sector, heeft een menu ontwikkeld dat u daarbij kan helpen.

U heeft ze ongetwijfeld in de klas: deelnemers, leerlingen of studenten die een heel andere achtergrond hebben dan uzelf. Zij spreken thuis een andere taal, hebben een andere religieuze overtuiging en kennen culturele gebruiken die afwijken van de uwe. U constateert dat deze leerlingen grote verschillen vertonen in hun oriëntaties en hun vaardigheden op sociaal en cognitief terrein en als docent wilt u zo goed mogelijk recht doen aan deze verschillen. Daarom verdiept u zich uitgebreid in de Nederlandse multiculturele samenleving. Immers, goed onderwijs sluit aan bij de maatschappelijke realiteit en bereidt leerlingen dus voor op het functioneren in een multiculturele maatschappij. Maar hoe beantwoord je aan de multiculturele maatschappelijke werkelijkheid? “Vooral door vorm te geven aan de feitelijkheid van de multiculturele samenleving”, vindt Judith de Beer. “Een samenleving kan multicultureel zijn, zonder dat zij intercultureel is. Het feit dat verschillende bevolkingsgroepen naast elkaar leven, zegt immers weinig over de wijze waarop die groepen met elkaar omgaan. Denk bijvoorbeeld aan het oude Zuid-Afrika. Dit land was ook al tijdens de apartheid multicultureel, maar allesbehalve intercultureel. De bevolkingsgroepen leefden langs elkaar heen. De mensen moesten zich eerst openstellen en andere keuzes maken, voordat zij iets met interculturaliseren konden doen.” Met andere woorden: een multiculturele setting wordt niet vanzelf intercultureel.

van onderwijs

De Beer: "Interculturaliseren is een werkwoord; je moet als docent actief stappen zetten om het interculturaliseringsproces op gang te brengen." Daarbij wordt u overigens gesteund door de Bve Raad en Colo, die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de implementatie van het interculturaliseren van het onderwijs in de BVE-sector en daarvoor ook subsidie ontvangen van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Interculturaliseren noodzakelijk

Ondanks de multiculturele samenleving, vindt niet elke school het vanzelfsprekend om het lesprogramma daarop aan te passen. "In Nederland is de christelijke cultuur op scholen nog nadrukkelijk aanwezig", zegt De Beer. "Erg is dat niet, maar men moet het wel onderkennen. Dat gebeurt lang niet altijd. Sommige onderwijsinstellingen denken en werken nog steeds monocultureel. Zij produceren volgens eigen zeggen een 'gewoon' lesprogramma en beseffen niet dat velen zich daarin niet herkennen. Er bestaan screeningsmethoden die het lesprogramma van zulke scholen bekijken op 'openheid': in hoeverre komt de diversiteit van de deelnemers ook tot uitdrukking in het lesprogramma? Vaak is dat onvoldoende het geval. Docenten die bereid zijn om kritisch naar hun eigen materiaal te kijken, gaan dankzij zo'n screening vaak inzien dat hun 'gewone' programma allesbehalve gewoon is. Met relatief weinig inspanningen kan zo'n monocultureel wit programma dan meestal wel geschikt worden gemaakt voor intercultureel onderwijs."

Overigens zijn scholen er niet met het herzien van de lesprogramma's alleen. De Beer: "Ook op andere terreinen moet er aandacht zijn voor de diversiteit binnen de school. Bijvoorbeeld bij de viering van feesten. Het is logisch dat christelijke scholen er vanuit hun signatuur voor kiezen om het kerstfeest uitgebreid te vieren.

Dat mag ook, zolang ze maar zoeken naar manieren om ook niet-christelijken bij de viering te betrekken. En waarom heet kerstvakantie bijvoorbeeld geen wintervakantie? Dan zouden veel meer mensen zich erin herkennen; ook zij die geen kerst vieren. In Rotterdam is meer dan vijftig procent van de jongeren in het onderwijs van allochtone komaf. Zij hebben vaak weinig boodschap aan Kerstmis. Ga de dialoog met hen aan om er telkens op nieuw achter te komen hoe zij, vertegen-

Interculturaliseren is een werkwoord

woordigers van andere culturen, bij een bepaalde activiteit passen. Het antwoord houdt altijd een keuze in. Die moet je durven en willen maken."

Vorbereiding interculturaliseren

Wanneer uw school eenmaal heeft besloten serieus werk te maken van het interculturaliseren, is het verstandig om stil te staan bij de volgende vragen:

- 1. Visie en keuze:** hoe ziet de onderwijsinstelling de multiculturele samenleving? Hoe dient deze samenleving weerspiegeld te worden in het onderwijs en in opleidingssituaties?
- 2. Doel:** wat wil de onderwijsinstelling met interculturaliseren bereiken? Hoe zorgt de instelling ervoor dat er een opleiding gecreëerd wordt, waarin alle betrokkenen zich herkennen en waarin iedereen zijn of haar eigen identiteit kan definiëren? En: hoe creëer je praktijksituaties, methoden, materialen en beleidsinstrumenten waarvoor hetzelfde geldt?
- 3. Doelgroep:** wie worden er betrokken bij het proces van interculturalisering?

Onafhankelijk van de samenstelling van de schoolpopulatie dienen dat idealiter alle onderwijsbetrokkenen te zijn: deelnemers, docenten, besturen, managers en materiaalmakers.

4. Kennis en vaardigheden: welke kennis en vaardigheden heb je nodig om het interculturaliseren binnen de school op gang te brengen? De betrokkenen moeten in elk geval in staat zijn om bestaande mogelijkheden te herkennen en te benutten en om nieuwe mogelijkheden te scheppen. Vaak is het daarvoor noodzakelijk de deskundigheid van alle betrokkenen op alle niveaus in de onderwijs- en beroepspraktijk te vergroten.

Wanneer de onderwijsinstelling voor zichzelf een goed antwoord heeft gevonden op deze vragen, kan het daadwerkelijke interculturaliseringsproces op gang worden gebracht. Daarbij is het 'Menu Het Nieuwe Kiezen' een goed hulpmiddel.

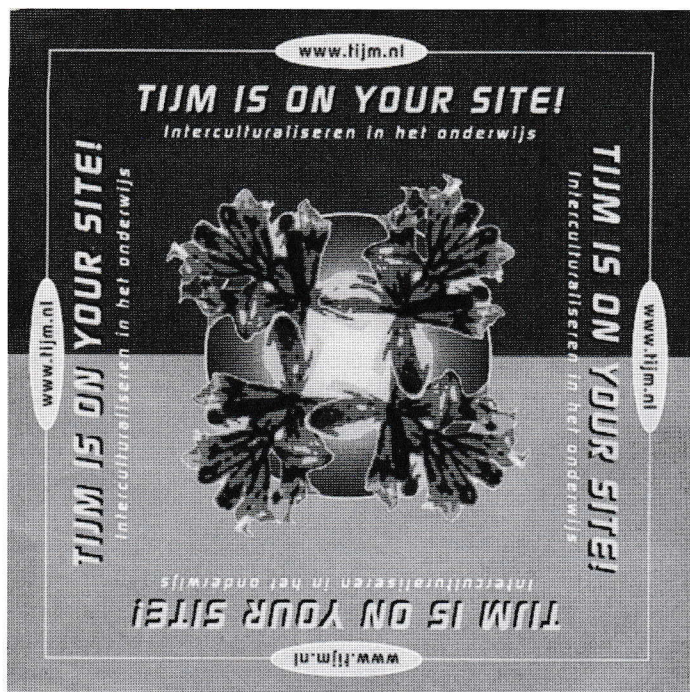
Menu

Vanuit haar functie ontwikkelde Judith de Beer het 'Menu Het Nieuwe Kiezen'. Dit 'menu' biedt suggesties die het proces van interculturaliseren in de BVE-sector kunnen starten of een vervolg kunnen geven. Het bestaat uit kleine, relatief goedkope en weinig tijdsintensieve interculturele suggesties (aperitieven), meer intensieve activiteiten (voorgerechten) en langdurige, dure interculturele projecten (hoofdgerechten). Voor scholen die al een gezonde keus hebben gemaakt uit deze drie, zijn er eventueel nog nagerechten te bestellen bij De Beer.

Hoe kan het menu er concreet uitzien? Een selectie van voorbeelden:

Aperitieven:

► Maak gebruik van de 'interculturaliseren-thermometer'. Hoe intercultureel is uw organisatie? Dat valt onder meer af te leiden aan het personeelsbeleid, de leer-

Meer informatie over het Handboek Interculturaliseren vindt u op www.tijm.nl

middelen, de feesten en zelfs de schilderijen die aan de muur hangen.

► Hanteer een interculturele (school)kalender. De kalender bestaat niet alleen uit Kerstmis en Pasen. Het is van belang ook aandacht te besteden aan feesten uit andere culturen door bijvoorbeeld een interculturele schoolkalender aan de muur te hangen of zelfs door interculturele feesten te vieren.

► Doe mee aan de workshop 'Leerdoelen en eindtermen van interculturaliseren van het onderwijs'. Deze workshop koppelt interculturele activiteiten aan leerdoelen en eindtermen van opleidingen. "Belangrijk", aldus de Beer. "Het Ministerie van OCenW zou zelfs als eis moeten stellen dat deelnemers niet alleen de eindtermen beheersen van het beroepsprogramma, maar ook beschikken over 'interculturele vaardigheden'."

Voorgerechten:

► Zorg voor scholing/training/deskundigheidsbevordering gericht op directie, ma-

Tweede Wereld-oorlog vergelijken met het heden of aandacht schenken aan slavernij en onderdrukking (in samenwerking met bijvoorbeeld het Comité 4-5 mei).

Hoofdgerechten:

► Stel een contactpersoon interculturaliseren aan en faciliteer deze.

► Hanteer het interculturaliseren als kwaliteits(zorg)kenmerk; sluit aan bij items in kwaliteitszorginstrumenten.

► Neem interculturalisering op in alle aspecten van het onderwijs en de arbeidsorganisatie, bijvoorbeeld in het personeelsbeleid. De samenstelling van het personeel zou een afspiegeling moeten zijn van de multiculturele bevolking. Bovendien zouden ROC's niet alleen allochtonen moeten aannemen als schoonmakers of toezichthouders, maar ook in de top (teamleiders, directieleden).

Onderwijsinstellingen kunnen met behulp van deze suggesties (het menu) hun eigen

nagers en sleutelfiguren uit de organisatie, docenten, praktijkopleiders, begeleiders en deelnemers.

► Volg de workshop 'Screenen van materialen, methodes, programma's en eindtermen' (in samenwerking met PAREL, adviescentrum voor interculturele leermiddelen).

► Organiseer een project of manifestatie voor deelnemers en docenten rond het thema 'Heden, verleden en toekomst'. Bij dit project kunt u bijvoorbeeld de

interculturele traject samenstellen. Dat doen ze ook op grote schaal. De Beer: "Het menu slaat aan. Ik ben vaak door ROC's benaderd met allerlei vragen over de inhoud, toepassing en kosten ervan. Daarom heb ik alle informatie gebundeld in het 'Handboek Interculturaliseren in de BVE-sector'."

Hoewel het handboek zich richt op betrokkenen uit de BVE-sector is het ook bruikbaar voor andere onderwijssectoren. Meer informatie over het handboek vindt u op de gezamenlijke website van de coördinatoren 'Interculturaliseren van het onderwijs' en het Landelijk Bureau ter bestrijding van Rassendiscriminatie (LBR): www.tijm.nl. Ook de website van het LBR biedt aanknopingspunten: www.lbr.nl, net als die van PAREL, www.parel.nl.

Onderwijsinstellingen die graag een kijkje willen nemen in de keuken van beginnende en ervaren koks in verschillende ROC's, kunnen via Judith de Beer contact opnemen met een van de onderwijsinstellingen uit het Netwerk Interculturaliseren in de BVE-sector (jldebeer@bart.nl).

Kees van Niekerk

Judith de Beer is programmacoördinator Interculturaliseren in de BVE-sector en auteur van het kinderboek Yasha's vader (Rotterdam, Lemniscaat, 2001). Ook is zij verbonden aan het ROC Zadkine te Rotterdam, waar zij werkt aan de interculturalisering en internationalisering van het onderwijs.

Literatuur:

Beer, Judith de, *Handboek Interculturaliseren in de BVE-sector* (Den Bosch, CINOP, 2001).

Bruin, Klaas en Hans van der Heijde, *Intercultureel onderwijs in de praktijk* (tweede herziene druk; Bussum, Coutinho, 1998).